

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ПОЛТАВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра гуманітарних і соціальних дисциплін

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ІНСТИТУТ БЕЗПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ІМЕНІ ВАДИМА ГЕТЬМАНА

Кафедра політичних технологій

ДЕРЖАВНИЙ ЗАКЛАД

«ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ІМЕНІ К. Д. УШИНСЬКОГО

Кафедра політичних наук і права

НІЖИНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ІМЕНІ МИКОЛИ ГОГОЛЯ

Кафедра політології, права та філософії

ХЕРСОНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра державного управління і місцевого самоврядування

ПОЛІТИЧНІ ТРАНСФОРМАЦІЇ СУЧАСНОГО СУСПІЛЬСТВА

ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ

IV ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

22 лютого 2023 р.

м. Полтава

УДК 32
П 50

Редакційна колегія:

Шаравара Тамара, проректор з науково-педагогічної роботи і перспективного розвитку Полтавського державного аграрного університету, доктор історичних наук, професор, голова редакційної колегії;

Сизоненко Наталія, завідувач кафедри гуманітарних і соціальних дисциплін Полтавського державного аграрного університету, кандидат філологічних наук, доцент;

Ільченко Алла, доцент кафедри гуманітарних і соціальних дисциплін Полтавського державного аграрного університету, кандидат педагогічних наук, доцент;

Макарець Світлана, доцент кафедри гуманітарних і соціальних дисциплін Полтавського державного аграрного університету, кандидат історичних наук, доцент;

Помаз Юлія, доцент кафедри гуманітарних і соціальних дисциплін Полтавського державного аграрного університету, кандидат історичних наук, доцент;

Приходько Сергій, доцент кафедри гуманітарних і соціальних дисциплін Полтавського державного аграрного університету, кандидат політичних наук, доцент;

Токуєва Наталія, доцент кафедри гуманітарних і соціальних дисциплін Полтавського державного аграрного університету, кандидат педагогічних наук.

Затверджено до розповсюдження в мережі Інтернет вченою радою факультету обліку та фінансів Полтавського державного аграрного університету (протокол №8 від 24.02.2023 р.).

УДК 32 **Політичні трансформації сучасного суспільства** : зб. матеріалів IV
П 50 Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Полтава, 22 лютого 2023 р.). Полтава :
ПДАУ, 2023. 281 с.

До збірника ввійшли тези доповідей докторів, кандидатів наук, викладачів, здобувачів вищої освіти, подані до організаційного комітету IV Всеукраїнської науково-практичної конференції «Політичні трансформації сучасного суспільства».

На основі міждисциплінарного підходу розглянуто кардинальні суспільно-політичні зрушення на глобальному та локальному рівнях, проаналізовано соціально-економічні, культурні, освітні, правові, безпекові аспекти модернізації політичної системи.

Для науковців, викладачів, здобувачів вищої освіти, тих, хто цікавиться проблемами політичного життя в Україні та за кордоном.

Тексти доповідей публікуються в авторській редакції. За науковий зміст і якість поданих матеріалів, наведені факти та статистичні дані відповідають автори, а також наукові керівники (для здобувачів вищої освіти).

© ПДАУ, 2023

© Автори статей, 2023

ПРАВОВА КУЛЬТУРА ТА ПРАВОВИЙ НІГІЛІЗМ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Шерстюк Світлана,
кандидат економічних наук,
доцент кафедри цивільно-правових дисциплін,
трудового та аграрного права
Державного біотехнологічного університету,
м. Харків, Україна
sherstiuks@ukr.net
<https://orcid.org/0000-0003-3969-3361>

Життя інколи надає нам такі уроки, що нам доводиться відстоювати свої права. Саме таким важким, болісним і зтяжним «уроком» стала для нас військова агресія російської федерації. З початком війни було порушено безліч норм права, які містяться не лише в нормативно-правових актах України, а й міжнародних, таких як: Будапештський меморандум [3], Загальна декларація прав людини [2], Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод (скорочено – Європейська Конвенція з прав людини) [2] тощо.

Саме Будапештський меморандум довгий час в Україні вважали одним з інструментів гарантій безпеки, який надали нам найсильніші держави світу (США, росія та Великобританія), тобто, тим нормативно-правовим документом, що забезпечував незалежність, суверенітет та кордони України, гарантував утримання від загрози силою або її застосування проти територіальної цілісності або політичної незалежності України з боку інших держав, утримання від економічного тиску, який міг би порушити суверенітет України і, як наслідок, цей документ забезпечував основоположні права громадян України.

Експеримент закордонних справ Володимир Огризко ще після анексії Криму заявляв, що справа не лише в Україні: ідеться про те, що невиконання Будапештського меморандуму підриває засади загальної європейської безпеки, а також головний принцип міжнародного права – угоди мають виконуватися [6].

Як угоди повинні виконуватись, так і основоположні права людини і громадянина повинні дотримуватись, забезпечуючи нормальні умови розвитку та існування людини зокрема і суспільства в цілому.

Правова культура – це позитивна якість розвитку правового життя суспільства й особистості. Правова культура суспільства – це позитивна якість розвитку правового життя суспільства, що забезпечує його стабільність, подальший прогрес [5, с. 267]. Проте в умовах війни багато людей лишаяються свого житла й майна, залишаються безробітними, без засобів до існування, що в значній мірі штовхає їх до правового нігілізму і правопорушень.

Антиподом правової культури є правовий нігілізм суспільства й особистості.

Правовий нігілізм – стан правової свідомості людини та політико-правової культури суспільства, за наявності якого заперечується абсолютна цінність держави, державної організації та правової системи, здійснюються всупереч природі сучасного суспільства вольові спроби їх подолання заради досягнення корпоративно-ідеологічних цілей [5, с. 268].

Вважається, що правовий нігілізм завжди пов'язаний з негативним ставленням до права, юридичних професій, передбачає існування в державі вольових адміністративних (позаправових) методів управління. Однак, на сьогодні ми можемо бачити, що війна «допомагає» зростанню кількості осіб, які все більше схиляються в своїй поведінці до правового нігілізму. Через майже рік військових дій в Україні у багатьох українців все частіше виникає зневіра в реальну дію Закону, у верховенство права, в обов'язковість виконання всіх домовленостей... Ми розуміємо, що для цього є цілком об'єктивні підстави та передумови через величезні людські та матеріальні втрати України у цій війні... Але, на нашу думку, саме тим Україна і відрізняється від країни-агресорки, що ми все ж таки правова держава! Так, не ідеальна, але все ж таки правова і демократична. Саме тому важлива постійна робота, в тому числі й інформаційна, щодо роз'яснення основоположних прав громадян, дотримання міжнародних нормативно-правових актів,

ратифікованих Верховною Радою України. Оскільки правовий нігілізм – це пряма протилежність правовій культурі, коли більшість людей не знає або не розуміє закону, негативно ставиться до законодавства і необхідності дотримуватися його, не визнає суспільної цінності права, він є несумісний з правовою демократичною державою, викликає численні порушення правового порядку, зростання злочинності. А отже, негативно впливає на й так дуже важкі, болісні суспільні відносини, що мають місце в Україні в умовах дії воєнного стану. Багатьом українцям, особливо тим, хто втратив рідних і близьких у цій війні, дуже важко залишатися неупередженими і дотримуватися норм права, моралі, людяності по відношенню до окупантів.

Певний рівень правової культури досягається за допомогою об'єктивних і суб'єктивних факторів. Серед об'єктивних визначають умови розвитку суспільства, а суб'єктивних – правове виховання [4, с. 163]. Звичайно, ми розуміємо, що правова культура з'являється не із документів або нормативних приписів – її там бути не може; правова культура з'являється із життя, із виховання і спілкування в родині. Процес її становлення й розвитку характеризується формуванням певних культурно-правових цінностей, сформованих певною національною часово-просторовою дійсністю. Тому, дуже важливо саме в умовах воєнного стану зробити все, щоб більшість населення не втратили віру у державу, законність і право, перейшовши тонку межу від правової свідомості та культури до правового нігілізму.

Джерела та література

1. Загальна декларація прав людини. URL: <http://surl.li/umvi> (дата звернення: 06.02.2023).
2. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод. URL: <http://surl.li/huud> (дата звернення: 06.02.2023).
3. Меморандум про гарантії безпеки у зв'язку з приєднанням України до Договору про нерозповсюдження ядерної зброї. URL: <http://surl.li/bkter> (дата звернення: 07.02.2023).

4. Мирошниченко О. Правова культура в сучасній Україні. *Матеріали круглого столу «Правові виклики сучасності»* (20 грудня 2022 р.). Харків : Державний біотехнологічний університет, 2022. С. 162–165.
5. Шерстюк С. В. Правовий нігілізм як антипод правової культури. *Вісник Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого»*. Серія: Філософія, філософія права, політологія, соціологія. Харків : НУ «НЮА», 2013. № 17(3). С. 267–270.
6. Що таке Будапештський меморандум, який так і не дав Україні гарантій безпеки. URL: <http://surl.li/fgref> (дата звернення: 07.02.2023).